

"İstanbul'u düşündükçe, iki karış kadar dili uzanmış, sair âzâsı neşvünemâdan mahrum kalmış ihtiyar bir çocuğun timsâli zihnime geliyor." İzah eder misiniz?

"İşte, bunlar gibi çok mazarrat-ı azîme, şu nevi cerbezeden tevellüd ediyor. İstanbul'u düşündükçe, iki karış kadar dili uzanmış, sair âzâsı neşvünemadan mahrum kalmış ihtiyar bir çocuğun timsâli zihnime geliyor."(1)

O dönemde İstanbul hem başkent hem de alim ve münevver insanların yaşadığı bir ilim merkezi idi. İstanbul bu yönü ile alim ve aydınları temsil ediyor. **Dilin iki karış uzaması** temsili ile topluma umut ve hayır aşılması beklenen aydın çevrenin cerbeze ile toplumu ümitsizliğe sevk etmesi tenkit ediliyor.

Yani aydın geçinen insanların dili çok uzun ve sivri, ama kalp, ruh, basiret ve insaf gibi duyguları bir o kadar geri ve ilkel kalmış deniliyor. Özellikle İttihat ve Terakkici aydınların menfi fikirleri, toplumu menfi anlamda etkileyip ümitsizliğe sevk ediyor.

O menfi fikirlerden bazılarını Üstadımız konunun başında şu şekilde ifade ediyor:

"S. Efkâr-ı hâzırada cerbeze nasıl bir tesir etmiştir?

C. Bak, o seyyiedir ki, Ararat Dağı kadar bize zulüm ve tahkir eden ecnebî bir devleti, ne safsatalı bahanelerle, bilmem hangi tarihte Kırım'da bize yardım etmiş gibi yavelerle, bize dost olabilecek surette gösteriyorlar."

"Hem Sübhan Dağı kadar İslâmiyetin izzet ve şerefine çalışan gürûh-u mücahidîni, acip bahanelerle en fena derekesine indirip, millete düşman gibi gösteriyorlar."

"Hem de Avrupa'nın terbiyesinin neticesi olarak kaidesiyle her şeyin en iyi cihetini nazara almak maslahat iken, en fena ciheti nazara alıp mütemadiyen milleti ye'se sevk ederek, ruh-u cemaati öldürüyor."

"Hem yine cerbeze seyyiesine zaaf-ı akide inzımmam etmesiyle, mesail-i diniyede en zayıf tarafını irae ederek dinsizliğe zemin ihzar ediyor."

"Hem yine onun netaicidir ki, mukteza-yı beşeriyet olan, beynesselef cereyan eden tenkidat-ı rakipkârâne veya hakperestaneyi, sofestaicesine bir cerbeze ile her birinin hakkında başkalarının tenkidatını irae edip, eâzım-ı ümmet hakkında hürmetsizlik ve emniyetsizliği telkin ederek, o vasıta ile ezhandaki islâmiyetin kudsiyetini sarsıyor."(1)

(1) bk. [Tuluât](#).